

1 Definisanje

Psihologija ličnosti izučava celinu psihičkog života i ponašanja i traži šta je zajedničko i karakteristično za ljude kada se njihov psihički život i ponašanje prate kao celina. Ličnost bi se mogla definisati kao način ponašanja karakterističan za pojedinu osobu. Proučavanje ponašanja pojedinca u celini i obraćanje pažnje na opšti način ponašanja ljudi i svakog pojedinca zadatak je psihologije ličnosti. Postoje tri glavne grupe problema psihologije ličnosti: pitanja prikazivanja i opisivanja ličnosti i strukture ličnosti, pitanja o dinamici ličnosti i problemi raznitka ličnosti.

Najpotpunija definicija ličnosti bila bi: kao jedinstvena organizacija osobina koja se formira uzajamnim delovanjem jedinke i sredine i određuje opšti, za pojedinca karakterističan način ponašanja.

1.1 Fenomenološka teorija ličnosti

Teorija o ličnosti koju je predstavio Karl Rogers predstavlja fenomenološku teoriju ličnosti. Ta je teorija u osnovi nastala iz Rogersove kliničke prakse i namenjena je tumačenju i objašnjenju psihološke terapije koju je Rogers nazvao terapijom orientisanom na klijenta (Client centered therapy). Teorija je, međutim, prerasla okvire terapeutskog postupka i postala je teorija ličnosti koja je izvanredno dobro prihvaćena u savremenoj psihologiji i psihološkoj praksi. Istaknute su karakteristike Rogersove fenomenološke teorije ličnosti naglašavanje i pažnja koju on pridaje pojmu o sebi ili svojem >ja

Može se slobodno reći da je pozicija Carla Rogersa u mnogim temeljnim pitanjima o ljudskoj ličnosti i ljudskoj prirodi sasvim suprotna poziciji Freuda, iako je Rogers, kao i Freud, započeo svoj rad kao kliničar, koji većinu vremena provodi u individualnoj psihološkoj terapiji. O tom iskustvu on sam piše da je to: >...kontinuirano kliničko iskustvo s pojedincima koji sebe doživljavaju ili su doživljeni od drugih kao osobe kojima je potrebna osobna pomoć. Od 1928. kroz jedan period od skoro trideset godina ja sam vjerojatno svaki tjedan provodio između 15 do 20 sati, osim za vrijeme ferija, u nastojanju da razumijem i da budem od terapijske koristi tim pojedincima... Iz tih sati i iz mog odnosa s tim ljudima ja sam izvukao većinu svojih uvida koje imam o značenju terapije, dinamici međusobnih odnosa i o strukturi i funkcioniranju ličnosti

Na osnovu svog dugotrajnog i bogatog kliničkog iskustva Rogers je došao do spoznaje da je čovek u srži i svojoj prirodi svrhovito biće koje ima određene ciljeve kojima teži u svom razvoju, da je ljudska priroda konstruktivna, da je čovek realistično stvorenje i pouzdano stvorenje. Čovek je po svojoj prirodi i osnovi pozitivno stvorenje, a njegovi ciljevi kojima teži u svom razvoju su aktualizacija vlastitog ja, aktualizacija sebe ili samoaktualizacija, postizanje zrelosti i socijalnosti. Rogers smatra da svaki pojedinac predstavlja aktivnu snagu ili energiju koja je orijentisana prema tim vlastitim ciljevima u budućnosti i da svaki pojedinac ima u sebi vlastitu orijentaciju. Čovek, prema tome, nije biće koje biva vučeno ili gurano od strane vanjskih ili unutarnjih snaga bez mogućnosti da utiče na taj proces i deluje na te uticaje.

Dobrota je osnova ljudske prirode. Rogers, nadalje, veruje da optimalan razvoj i najbolje efekte neki pojedinac postiže onda kada mu je omogućeno da se ta njegova priroda otvara i cveta na osnovu vlastitih, urođenih mogućnosti i potencijala.

Rogers smatra da je učenje kršćanske religije stvorilo uverenje o čoveku koji je po svojoj prirodi zao i grešan. Ovo shvatanje potencirao je Freud i njegovi sledbenici. Freud je pružio sliku čoveka čija su glavna obeležja id i nesvesno. Id i nesvesno, kad bi se slobodno manifestirali, dovodili bi do incesta, ubistava i zlodela. Prema mišljenju Freuda čovečanstvo je u osnovi iracionalno, antisocijalno, sebično i sklono uništavanju drugih i sebe.

Rogers smatra da ljudi povremeno mogu zaista tako postupati i izražavati sve vrste najrazličitijih loših tendencija, abnormalne impulse, bizarne postupke, krvoločnost i poduzimati antisocijalne

akcije, ali misli da se u takvim prilikama oni ne ponašaju u skladu sa svojom osnovnom prirodom. U takvim prilikama oni su neurotični i ne deluju kao potpuna ljudska bića. Kad čovek deluje kao potpuno ljudsko biće, a to je onda kada može slobodno doživljavati i kad može ispunjavati svoju unutaraju prirodu, onda se pokazuje da je on pozitivno i racionalno stvorenje za koje se može verovati da će živeti u harmoniji sa samim sobom i svojom okolinom.

Onima koji bi mogli pomisliti da je takvo shvatanje čoveka naivni optimizam, Rogers predočuje opet svoje dugogodišnje iskustvo u radu s pojedincima. On kaže: >Potpuno sam svestan da se pojedinci iz defenzivnosti ili unutarnjeg straha mogu ponašati ili se ponašaju neverovatno okrutno, užasno destruktivno, nezrelo, agresivno, antisocijalno i štetno. Pa ipak, jedan od najosvježavajućih i okrepljujućih delova mog iskustva jest da radeći s takvim pojedincima otkrivam, na najdubljim razinama, jako pozitivno usmeravajuće tendencije i sklonosti koje u njima postoje, kao u svima nama.

Prema tome, Rogers gaji jedno duboko poštovanje prema ljudskoj prirodi. On smatra da ljudski organizam poseduje prirodnu sklonost razvoja u smeru diferencijacije, koopreacije, samoodgovornosti, zrelosti i obogaćenja. U tom organizmu ne postoje unutarnji destruktivni nagoni nego prirodan rast prema zdravoj, samoaktualiziranoj i samorealiziranoj ličnosti.

Iako takvo shvaćanje o ličnosti i ljudskoj prirodi može na prvi pogled izgledati previše ekstremno, treba reći da je Rogersova pozicija u mnogo čemu slična pozicijama drugih teoretika ličnosti kao što su, na primjer, Maslow, Angyal i Goldstein koji takođe smatraju da je osnovno obeležje čoveka borba ili težnja za punu realizaciju unutarnjih potencijala.

Rogersova je teorija izvršila ogroman uticaj ne samo na psihologiju, nego i na druga područja. Učenje o potpunom ljudskom biću snažno je delovalo i na terapeutske postupke i na postupke odgajanja, na nastavnike, na ljude u proizvodnim i drugim delatnostima i na znanstvena istraživanja unutar psihologije. Umesto naglašavanja nesvesnih nagona i poriva kao što je slučaj kod psihoanalize, Rogers smatra da su osnovni podaci sadržani u fenomenološkom, što znači doživljenom ili svesnom delu ličnosti. Ti su podaci simbolizirani i zbog toga dostupni direktnom proučavanju, a ne indirektnom kao kao što je to slučaj kod psihoanalize. Na osnovi takvog shvatanja stvorene su mnoge tehnike i postupci kojih do tada nije bilo. Nadalje, valja reći da je Rogersova teorija potakla ogroman broj istraživanja koja su imala za cilj proveru nekih njenih osnovnih postavki i da je malo psiholoških teorija koje iza sebe imaju toliko empirijskih i znanstvenih podataka koji bi govorili njima u prilog.

Od 1960. g. napravljeno je nekoliko sveobuhvatnih pregleda literature da bi se razjasnio odnos između ličnosti i sportskog postignuća (Cofer i Johnson, 1960.; Cooper, 1969.; Hardman, 1973.; Ogilvie, 1968., 1976.; Od svih navedenih Morganov je pregled pružio najobuhvatniju obradu ovog problema. Iako nije u potpunosti zagovarao lakoverno stajalište, Morgan je naveo da literatura pokazuje na dosledan odnos između ličnosti i sportskog postignuća kada su:

(a) uklonjene različitosti i

(b) podaci analizirani korištenjem multivarijantnog pristupa.

Multivarijantni pristup se koristi kada se multiple mere ličnosti analiziraju istovremeno, a ne podeljeno. Budući da je ličnost multifacetna i složena, prikladno je da su statističke metode koje se koriste takođe složene. Iako je dobro imati na umu da je odnos između sportskog postignuća i ličnosti daleko od kristalno jasnog, izgleda da je jednako tako moguće izvesti određene zaključke. U odjeljku koji sledi pokušat ćemo sintetizirati neka istraživanja i ponuditi neke opšte zaključke.

Izvor:

[Premiership-Balkan](#)